

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania P. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...)
na rzecz adw. P. B. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego
i pomocy prawnej udzielonej z urzędu kwotę 120 (sto
dwadzieścia) złotych powiększoną o należną stawkę podatku od
towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., decyzją z 7 listopada 2017 r., odmówił P. R. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, argumentując, że do wniosku o rentę wnioskodawca nie przedłożył nowych dokumentów, które mogłyby mieć wpływ na zmianę wcześniej wydanej decyzji.

Kolejną decyzją z 22 stycznia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. ponownie odmówił P. R. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ stwierdzona w orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS częściowa

niezdolność do pracy powstała u wnioskodawcy po upływie 18 miesięcy od ustania zatrudnienia.

Odwołanie od tych decyzji złożył P. R., wnosząc o zmianę każdej z nich i przyznanie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 31 października 2018 r., oddalił odwołania.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że decyzją z 26 stycznia 1999 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres do 31 stycznia 2000 r. Mimo kolejnych wniosków, organ rentowy odmawiał ubezpieczonemu prawa do renty na dalsze okresy. W październiku 2014 r. ubezpieczony ponownie wniósł o przyznanie mu renty z tytułu niezdolności do pracy. Organ rentowy wydał decyzję odmowną. Rozpoznając wniesione przez P. R. odwołanie, Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 20 sierpnia 2015 r., zmienił decyzję i przyznał P. R. prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od 1 października 2014 r. na okres dwóch lat. Na podstawie dowodu z opinii biegłych lekarzy: pulmonologa, ortopedy i urologa Sąd Okręgowy stwierdził u wnioskodawcy częściową niezdolność do pracy od 1 października 2014 r. na okres dwóch lat z powodu schorzeń pulmonologicznych i ortopedycznych. Rozpoznając apelację organu rentowego od tego wyroku, Sąd Apelacyjny w (...) po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego, wyrokiem z 20 kwietnia 2017 r., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie od decyzji z 7 stycznia 2015 r., ustalając na podstawie opinii biegłego pulmonologa oraz biegłego ortopedy brak u wnioskodawcy niezdolności do pracy w okresie od 1 października 2014 r. do 30 września 2016 r.

Rozpoznając odwołania od decyzji ZUS z 7 listopada 2017 r. oraz 22 stycznia 2018 r., Sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z opinii biegłego pulmonologa, który stwierdził, że wnioskodawca jest częściowo niezdolny do pracy poczynając od października 2014 r. do listopada 2019 r. z powodu przewlekłego zapalenia oskrzeli i astmy oskrzelowej. Sąd Okręgowy podkreślił, że kwestia niezdolności do pracy ubezpieczonego w okresie od 1 października 2014 r. do 30 września 2016 r. została prawomocnie przesądzona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 kwietnia 2017 r. Ustalenia faktyczne, jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia, nie mogą zostać pominięte. Skoro Sąd Apelacyjny we

wcześniejszej sprawie oddalił odwołanie od decyzji organu rentowego dotyczącej wniosku zgłoszonego w październiku 2014 r., to takie rozstrzygnięcie oznacza, że co najmniej w okresie od miesiąca, w którym nastąpiło zgłoszenie wniosku o rentę, do końca marca 2016 r. u wnioskodawcy nie wystąpiła niezdolność do pracy. Takim ustaleniem Sąd Okręgowy rozpoznający aktualne odwołania jest związany.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 12 listopada 2019 r., oddalił apelację ubezpieczonego P. R. od wyroku Sądu Okręgowego w K.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, dla rozstrzygnięcia sprawy zbędna była kolejna ocena stanu zdrowia wnioskodawcy poczyniona przez biegłego sądowego lekarza pulmonologa. Wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 kwietnia 2017 r. przesądził o braku niezdolności do pracy wnioskodawcy od 1 października 2014 r. do 30 września 2016 r. Sąd ten, badając merytorycznie zasadność odwołania od decyzji ZUS odmawiającej przyznania wnioskodawcy renty z tytułu niezdolności do pracy, oceniał występowanie niezdolności w tym okresie, przesądzając ostatecznie o braku tej niezdolności.

Trafnie przyjął zatem Sąd Okręgowy, że to wcześniejsze ustalenie Sądu Apelacyjnego było przesłanką faktyczną prowadzącą do oddalenia odwołania w obecnej sprawie. Ustalenia faktyczne, jakie legły u podstaw powyższego rozstrzygnięcia, nie mogły zostać pominięte, podobnie jak okoliczności dotyczące oceny stanu zdrowia ubezpieczonego badane ponownie po raz kolejny za ten sam okres.

Ubezpieczony P. R. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...), zaskarżając wyrok w całości. Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania, mającego istotny wpływ na wynik sprawy i treść wydanego orzeczenia: art. 366 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.

Pełnomocnik skarżącego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego oraz przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one opłacone w całości lub w części.

W ocenie pełnomocnika skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z racji błędnego przyjęcia zakresu prawomocności uprzednio wydanego wyroku. W rozpoznawanej sprawie ujawniły się, zdaniem pełnomocnika, istotne, nowe elementy dotyczące stanu zdrowia skarżącego, mające wpływ na jego sytuację prawną. Skoro w niniejszej sprawie została wydana rzeczowa, merytoryczna opinia biegłego sądowego, który stwierdził, że u P. R. od października 2014 r. występowała niezdolność do pracy o charakterze pulmonologicznym, to należało tę kwestię należycie zbadać i zastosować w razie potrzeby dostępne instrumenty procesowe, np. zlecić opinię uzupełniającą, wezwać biegłego na rozprawę, zasięgnąć opinii innych biegłych, itp. Dopiero szczegółowa konfrontacja biegłych mogłaby ewentualnie pozytywnie odpowiedzieć na pytanie, czy zachodzi tożsamość przedmiotowa niniejszego postępowania z postępowaniem sądowym prawomocnie zakończonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo budzą poważne wątpliwości, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Skuteczne wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, które pozwalają Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd). Ustawodawca uznaje za doniosłe zadania Sądu Najwyższego związane przede

wszystkim z doskonaleniem wykładni prawa i jego stosowania, ujednolicaniem orzecznictwa, rozwojem jurysprudencji, a w dalszej kolejności zadania polegające na eliminacji w dostępnych granicach orzeczeń niegodnych ochrony ze względu na oczywiste naruszenie prawa lub wydanie ich w warunkach nieważności.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa, skarga jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zaskarżone skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna od razu, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002, nr 20, poz. 494 oraz z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003, nr 18, poz. 437). Oczywiste naruszenie prawa jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy jest ono z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, gdy jest zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, gdy podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są

zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Powołanie się przez skarżącego na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości, widocznej od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawę do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, to jest podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695).

W ocenie Sądu Najwyższego wniosek skarżącego nie daje podstaw do przyjęcia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. We wniosku przytoczono pogląd orzecznicy, w myśl którego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza jej praktyczne znaczenie. Choć rozstrzygnięcia sądowe w tych sprawach ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania, to nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone późniejsze spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 lipca 2005 r., I UK 11/05, OSNP 2006, nr 5-6, poz. 98). Przytoczony pogląd, wbrew stanowisku skarżącego, nie odnosi się jednak do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy. Przed Sądem *meriti* nie ujawniły się nowe zdarzenia świadczące o zmianie stanu zdrowia ubezpieczonego po uprawomocnieniu się wcześniejszego wyroku. Doszło jedynie do odmiennej oceny stanu zdrowia ubezpieczonego przez biegłego w odniesieniu do okresów uprzednio rozważanych i przesądzonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 kwietnia 2017 r.

Wartość prawny rozstrzygnięcia (osądzenia) zawartego w treści prawomocnego orzeczenia jest ściśle powiązany ze związaniem sądu prawomocnym wyrokiem wydanym w innej sprawie (art. 365 § 1 k.p.c.) oraz

powagą rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). Związanie sądu prawomocnym wyrokiem wydanym w innej sprawie występuje w nowej sprawie między tymi samymi stronami, choćby przedmiot obu spraw był inny.

W nowej sprawie nie może być wówczas zastosowany negatywny (procesowy) skutek powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), polegający na niedopuszczalności ponownego rozstrzygnięcia tej samej sprawy. Występuje natomiast skutek pozytywny (materialny) rzeczy osądzonej, przejawiający się w tym, że rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu (w niniejszej sprawie był to wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 kwietnia 2017 r.) stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika. Sądy rozpoznające między tymi samymi stronami nowy spór (w tym przypadku Sąd *meriti*, od którego orzeczenia wniesiono obecną skargę kasacyjną) muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym wcześniejszym wyroku, a więc w ostatecznym rezultacie poprzedniego procesu, uwzględniającym stan rzeczy na datę zamknięcia rozprawy poprzedzającej wydanie tego wcześniejszego wyroku. W rozpoznawanej sprawie była to kwestia niezdolności skarżącego do pracy w okresie od 1 października 2014 r. do 30 września 2016 r. Kwestia ta została prawomocnie rozstrzygnięta w wyroku Sądu Apelacyjnego z 20 kwietnia 2017 r.

W kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się ta sama kwestia, nie może ona być już ponownie badana i odmiennie oceniona, co wyraźnie zaakcentował Sąd drugiej instancji. Nawet jeżeli biegły lekarz ma w tej kwestii odmienny pogląd od biegłego lekarza, którego opinia stanowiła podstawę wcześniejszego wyroku.

Związanie orzeczeniem oznacza zatem zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną kwestią, a nawet niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 12 października 2017 r., I UK 426/16, LEX nr 2401836 oraz z 27 marca 2014 r., III UK 115/13, LEX nr 1554419 i powołane w nim orzeczenia).

Zupełnie inną kwestią jest możliwość ewentualnego wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania na podstawie art. 403 § 2 k.p.c., jednak rozpoznawana sprawa nie toczyła się w ramach rozpoznawania skargi o wznowienie postępowania.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).